

ההחלטה התקדימית של ביהמ"ש בירושלים לקנוס את המשטרה בתשלום פיצוי לאברך שנועצר שלא כחוק, העלתה על סדר היום את הצורך בהתמודדות עיקשת ובכלים משפטיים מול הנסיונות להשתיק את חופש הביטוי של מתנגדי גזירת הגיוס // עורך הדין נדב גדליהו מפרט בשיחה ל'הפלס' את הדרכים המשפטיות בהן הוא פועל כדי לשחרר עצורים ולתבוע את השוטרים // ועצה למפגינים: לצלם הכל, להימנע מאלימות, ולשתוק בחקירה

אריאל שיינ

המשטרה החליטה לאחרונה להחרף את צעדיה שנועדו לבלום את הציבור החרדי המביע התנגדות לחוק הגיוס. כך התגברה התדירות של המעצרים הבלתי חוקיים, ובכל שבוע יש כמה עצורים שהשתתפו בהפגנות. במסגרת עליית המדרגה הזו המשטרה עוברת את הגבול המותר, ואנו נאבקים בכך בכל האמצעים החוקיים העומדים לרשותנו – אומר עורך הדין נדב גדליהו בשיחה ל'הפלס' – "הנה רק לפני ימים ספורים הודיעו לי מהפרקליטות שהם חוזרים בהם מכתב אישום שהגישו נגד נער חרדי, שטפלו עליו האשמות שוא של ביצוע פעולות בלתי חוקיות בהפגנה נגד הגיוס לפני תשעה חודשים. סיפור זה הוא רק דוגמה אחת ללהיטות היתר של המשטרה, של הפרקליטות ולעיתים אפילו בית המשפט – לפגוע במפגינים ולמצות אתם את הדין, גם כאשר אינם מבצעים אף פעולה בלתי חוקית".

...

דומה כי מדינה דמוקרטית המושתת על שלוש רשויות המפקחות זו על זו, מוטל עליה לשמור על זכויותיו של המיעוט המעוגנות בחוק. מטבעה תומכת הדמוקרטיה בשוויון זכויות לבעלי דעות שונות, ובאפשרות לבטא את אותן הדעות, גם כאשר דעת הקהל והשלטון התקף סוברים אחרת. נציגות בפרלמנט, חופש הביטוי בעיתונות, חופש הביטוי בעצרות רחוב ובנאומים – הלא הם רק חלק קטן מן הפעולות החוקיות העומדות בפני המיעוט. זאת כאשר הוא מעוניין להגן על מעמדו ועל עקרונותיו הנובעים מדעותיו הייחודיות, ובוודאי בהתייחס לזכויות אזרחיות בסיסיות, מתוקף היותו תושב מדינה דמוקרטית. הדמוקרטיה היחידה במזרח התיכון, כפי שאוהבים קברניטי המדינה להתהדר מפעם לפעם, אמורה גם היא לאפשר למיעוט לבטא את דעותיו, גם כשאין נעימות לאזנן העדינה של השומעים. כל עוד מסגרת החוק נשמרת, אין אפשרות חוקית להגביל את המיעוט ולמנוע ממנו להביע את דעותיו; כך כשהוא מציג אותן בעיתונות ייעודית, וכך כשהוא יוצא לרחוב של עיר ואפילו מפר את הסדר התקין. רק משטר שאינו דמוקרטי נוקט יד קשה מול המיעוטים המביעים עמדות שונות מעמדות הממשל.

"המשטרה מנסה להשתיק את צעדי המחאה הלגיטימיים"

מישהו התבלבל ביעד?!

כך חשבו למשל מפיקי חוברות ההסברה 'היעדים', שפרסו בחוברות את משנתם של נאמני עולם התורה, המתנגדים לגזירת הגיוס. דבר דבור על אופניו, הסבירו כמה גדול ההרס שבכך, הן כלפי המיועדים למלא את ה'מכסות' שנקבעו, הן כלפי הציבור החרדי כולו, ובוודאי גם לעולם כולו - שאין לתאר את הנזק הצפוי רח"ל מהמזימה לשינוי פני הציבור החרדי, בעקבות מילוי אותם יעדים אפלים. בחוברות נסקרו גם אופני פעולה שונים במערכה הנלחמת בגזירת הגיוס, כמו אספת גדולי ישראל וראשי הישיבות שליט"א בחודש טבת, ומעמד המחאה ההמוני שהתקיים ברחוב מלכי ישראל.

החוברות הלגיטימיות תוכננו, נכתבו והודפסו, והמתנו בשלווה לחלוקתם במחסן חברת ההפצה בירושלים. עד מהרה הגיעה המשטרה - כזכור, הרשות המבצעת במערכת הדמוקרטית, המופקדת על שמירת החוק והסדר הציבורי - ובהתנהלות חריגה ובוטה החרימה את החוברות כולן. הכתובת הייתה כתובה על טופסי החיפוש בביור: הוחרמו חוברות 'היעדים'.

לא, לא טעינו. אך גם המשטרה לא טעתה... לא בלבול גרידא הוביל אותה לכתוב 'היעדים' במקום 'היעדים'; בדרך זו, כך סברה, יקל עליה להניח את ידה על החוברות הלגיטימיות, ולמנוע את הפצתן בצורה שתיראה 'פוליטיקלי קורקט'. הרי חוברות 'היעדים' הוכרו זה מכבר כמעליבות עובדי ציבור ופוגעות בפרטיות - וכל החרמה שלהן לגיטימית בעיני השלטונות. אמנם בדיוני בית המשפט הביעה השופטת תמיהה וביקורת על ההתנהלות המוגזמת של המשטרה בנושא, שכללה מעצרים בפועל באופן שאינו מקובל בעברות מסוג זה, אך עדיין, החוברות המהוות סדין אדום לשור הזועם, ראויות להחרמה - ודאי בעיני המשטרה.

ובכן, החוברות הוחרמו, להפתעת העובד במחסן, שתמה באוזני השוטרים מדוע שורת הפרט בטופס התפיסה ריקה. הפרטים מולאו מאוחר יותר, במשרדי המשטרה, וצו החיפוש גם הוא הוצג באיחור, ושם כמובן נכתב כי החוברות המבוקשות הן חוברות 'היעדים', ולא אלו שנתפסו.

לא הייתה זו הפרת הזכויות הראשונה של המיעוט שציבור 'בני התורה' שמו. רבים מבין קוראי בטאון עולם התורה מכירים מקרוב הפגנות מחאה שגלשו במהרה לאלימות - וממש לא מצירים של המפגינים המממשים את זכותם הלגיטימית והחוקית למחות; הפרות הזכויות החוזרות ונשנות כוללות שימוש בכוח בלתי סביר נגד מפגינים, מעצרים המוניים מתוכננים או ספונטניים, ואפילו שיתוף פעולה סמוי או גלוי עם פעולות בלתי חוקיות נגד אמצעי הביטוי העיקרי של ציבור בני התורה, עיתון 'הפלס'.

עו"ד נדב גדליהו, שבעברו ניהל תיקים רבים בפרקליטות מחוז ירושלים וכיהן כסגן בכיר לפרקליט מחוז ירושלים, נשלח בכמה מקרים לייצג יהודים חרדים מול השלטונות. טענותיו המרכזיות בבתי המשפט השונים, מתמקדות בחוקיות ובלגיטימיות של פעולות המחאה - לעומת הפעולות הברוטליות והמוגזמות של המשטרה, שללא כל ספק חורגות באופן מובהק משמירה על סדר ציבורי ועל ביטחון הציבור ושלומו.

סיפור החוברות המוחרמות הסתיים בכי טוב, כאשר עו"ד גדליהו פנה לבית המשפט בדרישה להחזרת החוברות, תוך הוכחה שהן החיפוש והן החרמת החוברות נעשו שלא כדין. גדליהו הדגיש כי החוברות שנתפסו אינן חומר אסור כלל, ואין שום סיבה לטעון כך. כדי להגן על הדמוקרטיה, הוא טוען - יש להכיר בכך שחופש הביטוי מהווה ציפור נפשה של הדמוקרטיה.

גדליהו ציטט בדבריו את אמירתו של השופט ריבלין: 'לא אחת הודגש, כי דברי נועם הערבים לאוזן והקלים לעיכול, כלל אינם זקוקים להגנה של חופש הביטוי. דווקא אותן אמירות המעוררות תחושות קשות של כעס וכאב - הן אלה החשופות לפגיעה, ולכן זקוקות יותר מכל

למעטה ההגנה של הזכות הבסיסית - זכות שהיא ציפור נפשה של הדמוקרטיה'.

בית המשפט דרש מהמשטרה למסור את תגובתה בנושא, והמשטרה הגיבה, בלית ברירה, כי תדאג להחזיר את החוברות. בכך הודתה כי אין בהן כל חומר בלתי חוקי, אך לא התייחסה לפעולות החיפוש וההחרמה שנעשו באופן בלתי חוקי בעליל. בהוראת בית המשפט הוחזרו החוברות לבעליהן.

מי מפר את החוק?

עליית מדרגה בפעילות האלימה והחריגה נגד מפגינים חרדים, נרשמה לאחרונה באחת ההפגנות שנערכה באזור שדרות חיים בר לב בירושלים. שוטר כיוון אקדח לעבר מפגין חרדי, בלתי חמוש כמובן, כשהיה שרוע על הקרקע ולא נשקף ממנו איום כלל. תיעוד אותנטי מהמקום פורסם בכלי התקשורת והוכיח לכל כי המפגינים לא פעלו באלימות כלל.

"כפי שניתן לראות בביור מהסרטונים, השוטר שולף את אקדחו בצורה פראית כאשר לא נשקפת שום סכנה לחייו או לחיי אדם אחר", כתב עורך הדין נדב גדליהו במכתב תלונה למח"ש ולמבקר המדינה, תוך דרישה נחרצת לפתיחת חקירה בנושא. גדליהו שילב במכתבו פעולות בלתי חוקיות נוספות שביצעה המשטרה, כמו למשל סירוב שוטרי מג"ב להזדהות במהלך האירוע, הכאת מפגין עד לאיבוד הכרה, וסירוב השוטרים להזדהות גם בעת פינוי המפגין הפצוע וחסר ההכרה,

לבית החולים.

עו"ד גדליהו המליץ לבחון את הנהלים הפנימיים של המשטרה בפיזור הפגנות, הנוקטות אמצעים שונים כמו מעצרים אקראיים של מפגינים, כדי להשרות אווירת עליונות של השוטרים. הוא התייחס באופן מיוחד לתגובות המתגוננות של השוטרים בתקשורת, המכחישות את האירועים כפי שהתרחשו, ומציגות אמת שונה לחלוטין ממה שהתרחש במציאות ונראה בביור בתיעודים.

ההפגנות האחרונות לשחרורו של אסיר עולם התורה, תלמיד ישיבת קמניץ, שנעצר בשל סירובו לשתף פעולה עם חוק הגיוס ולהתייצב בלשכת הגיוס, כהוראת רבותיו, הביאו לשחרורו המהיר טרם הזמן שנקבע - בעיקר בשל ההפגנות שתוכננו להתקיים ליד ביתו של 'הצייד הראשי'; אך האמצעים שנקטה המשטרה נגד המפגינים הוכרו כהפעלת 'יד קשה', במעצרים ובתואנות שווא על אלימות.

אחד העצורים שכנגדו הוציאה המשטרה צו עיכוב יציאה מהארץ, הובא לבית המשפט, כשהמשטרה מבקשת הארכת מעצר - ופרקליטו של הנאשם מדגיש כי הגבלות אלו הן בלתי מידתיות לחלוטין. השופט קיבל את טענותיו של עו"ד גדליהו, והורה על ביטול צו איסור היציאה מהארץ. למרות זאת, המשטרה לא ביטלה את צו איסור היציאה מהארץ, ובמוצאי השבת שלאחר מכן, כשעמד האברך לטוס לארה"ב, הוצעה המשטרה למקום כדי לעצור אותו, כמובן ללא הצדקה.

טענות הסרק של המשטרה בדיון שהתקיים בביהמ"ש השלום בירושלים, נדחו בתקיפות על ידי עורך הדין

ואיך הגיעו אליו?

"באמצעות מודיעין מתוך הציבור החרדי", עונה גדליהו את התשובה הכואבת. "מודיעין בתוך הציבור החרדי קיים מזה זמן רב, ופעמים רבות ברור לנו שמעצרים שונים נערכים בחסות המודיעין של המשטרה ושיתוף הפעולה שהם זוכים לו בקרב גורמים שונים בציבור החרדי".

האם אפשר לזהות את מוסרי המידע? איך אפשר להתגונן מפניהם?

"לצער, אי אפשר לזהות את סוכני החרש שבציבור. מטבע הדברים הללו פועלים בחשאי, ומסתירים כל דרך שתאפשר לאנשים לעלות על עקבותיהם. זו הסיבה שהמודיעין הפנימי יעיל כל כך..."

מה דרך הפעולה העיקרית מול פעולות בלתי חוקיות של המשטרה?

"אנו בעיקר נאבקים לשחרר את העצורים כשמביאים ראיות לחפותם", מסביר גדליהו. "זאת, במקביל להצגת פגמים בחוקיות המעצר עצמו. אנו מדגישים כל העת, כי בחברה דמוקרטית רשאים להביע עמדה שונה - במיוחד אם היא צורמת. כמובן ללא אלימות, ובאופן חוקי, אך אין שום סיבה להימנע מהבעת העמדה המתנגדת לגיוס בני הישיבות, גם אם חלקים גדולים בציבור סוברים אחרת ומתנגדים להתנגדות הזאת".

"הנה בסיפורו של האברך שנעצר בשדה התעופה בדרכו לחו"ל, המשטרה פעלה בניגוד להוראת צו בית המשפט שהורה לה לבטל את צו איסור היציאה מהארץ, שהוטל ללא הצדקה. בית המשפט הורה מיידית להסיר את האזיקים שעל ידי העצור, ואפילו לפצותו בסך חמשת אלפים שקלים על המעצר הבלתי מוצדק שזכה לו".

"זהו כבר זיכוי שני שיש לנו בית המשפט המחוזי; פעמים רבות המשטרה עוצרת משתתפים בהפגנות גם ללא ראיות כלל. בדו"חות כותבים שהיה קשר עין בין משתתפים, מציינים שזרקו חפצים, פעלו באלימות או הזיקו לסביבה - ואלמלא העדויות, העדים והראיות מהשטח, שפעמים רבות נכללות בהם תמונות ותיעודים של ההפגנה - המשטרה הייתה זוכה לשיתוף פעולה מלא של בית המשפט, להמשך מעצר של המפגינים, להשתתפות עונשים בלתי מוצדקים עליהם - ולמטרה העיקרית של הפחתת פעולות המחאה".

לדעתך, הפעילות הזו תביא לשינוי דרכי הפעולה של המשטרה?

ודאי, עונה גדליהו נחרצות. "ההחלטות של בית המשפט שהשוטרים פעלו שלא כחוק, יחד עם הקנסות שהוא עשוי להשית על שוטרים שהפרו את החוק והפעילו כוח בלתי מידתי כלפי המפגינים, ודאי יתנו את אותותיהם, ועם הזמן נראה שינוי בשטח".

ומה אפשר ליעץ למשתתפים בהפגנות?

"המלצתי הראשונה, וכבר דיברתי על כך בעבר, היא להסריט את ההפגנות באופן מלא על ידי גורם מטעם הציבור החרדי. כך אפשר יהיה להוכיח את חפותם של העצורים ואת התנהגותם הבלתי חוקית של השוטרים. כשאין שימוש באלימות, אין אמצעים חוקיים שניתן להפעיל כנגד מפגין שמביע את עמדתו. ואם קורה ומפעילים כוח בלתי מוצדק, יד קשה ומוגזמת - התייעודים המפורטים יוכיחו זאת בבית המשפט, לטובת המפגינים כמובן".

"בנוסף לכך, חשוב מאוד להתייעץ עם עורך דין טרם החקירה במשטרה, ולא לענות בלי הכנה. במקרה שזה לא אפשרי, עדיף לשתוק בחקירה ולא לשתף פעולה כלל". ימים יגידו אם אכן תרסן המשטרה את פעילותה הבלתי חוקית כלפי אזרחים הפועלים כחוק, אך כבר כעת ברור, כי פעולות המחאה הללו הן אחד הכלים המעשיים המרתיעים את הרשויות ממעצרים נוספים ומהסלמת ההתנהלות מול הנשמעים לדעת רבותיהם ונאמנים לערכים שעליהם גדלו.

ההליכים המשפטיים שנוהלו נגד המשטרה ואשר הוכיחו בעליל, כי נעשים נסיונות לדכא את המחאה בצורה חריגה ובלתי חוקית, מצביעים על החובה להיאבק גם בזירה המשפטית בדרך נחושה ועיקשת.

"המשטרה החליטה לעלות שלב במאבק בהתנגדות לגיוס", מקדים גדליהו. "הוקם צוות חקירה מיוחד לשם כך, ובראשו עומד אלי קרדי, ששם לו למטרה לקעקע את המאבק של הציבור החרדי בחוק הגיוס. במסגרת עליית המדרגה הזו המשטרה עוברת את הגבול המותר, ואנו נאבקים בכך בכל האמצעים החוקיים העומדים לרשותנו". "הנה רק לפני ימים ספורים הודיעו לי מהפרקליטות שהם חוזרים בהם מכתב אישום שהגישו נגד נער חרדי, שהואשם בהאשמות שווא של ביצוע פעולות בלתי חוקיות בהפגנה נגד הגיוס לפני תשעה חודשים. המשטרה העידה כי הנער הפך פח בהפגנה. הוא נעצר במעצר בית לתקופה, ואנו פעלנו להוכיח את חפותו. בתייעוד משלנו הוכחנו שהוא לא הפך את הפח, למרות טענת המשטרה, והנה כעת הוא זוכה מכל אשמה".

"סיפור זה הוא רק דוגמה אחת ללהיטות היתר של המשטרה, של הפרקליטות ולעיתים אפילו בית המשפט - לפגוע במפגינים ולמצות אתם את הדין, גם כאשר אינם מבצעים אף פעולה בלתי חוקית".

מה התדירות של אירועים כאלו?

"לאחרונה התגברה התדירות של המעצרים הבלתי חוקיים הללו, ובכל שבוע יש כמה עצורים שהשתתפו בהפגנות. אלו אינם נעצרים בהפגנות חדשות דווקא, ופעמים רבות נעצרים כאלו ש'הוצאו מהארכיון', והשתתפו בעבר בהפגנה. כך למשל היה עם אותו אברך שנעצר בשדה התעופה כשהיה בדרכו לחוץ לארץ; ההפגנה נערכה שבועות ספורים קודם לכן. חמור מכך, הוא עצמו לא היה קשור להפגנה, והאשמתו נעשתה ללא ראיות, בשל החלפתו עם אדם בעל שם דומה".

נרב גדליהו: "המשטרה ברשלנותה לא ביטלה את הצו שהתבקש, ובחוצפת המשטרה הוא נעצר בצו לא חוקי, שהיה אמור להיות מבוטל". האברך שוחרר מיידית, ובצעד תקדימי פקד השופט על המשטרה לפצות את האברך על המעצר הבלתי חוקי ועל ההפסד הכספי שנגרם לו, בסך של 5,000 שקלים, תוך ביקורת נוקבת על התנהלותה של המשטרה, שכמובן, הייתה מודעת לכך שבית המשפט הורה לה זה מכבר לבטל את צו איסור היציאה.

"התנהלות המשטרה הינה דוגמה לשימוש לא ראוי בסמכויות הנתונות לה. המשטרה היא בראש ובראשונה משרתת את הציבור, כפי שבית המשפט הוא משרתו של הציבור. שומה עליה לנהוג זהירות יתרה בסמכויות שהיא מפעילה. לא רק שהדבר לא נעשה כאן, אלא דומה שסמכויותיה הופעלו בשרירות לא ראויה", כתב השופט בהחלטתו.

צוות חקירה מיוחד

בשיחה עם 'הפלס', מסביר עורך הדין נרב גדליהו את נקודת מבטו בנושא - בעקבות היכרותו המעמיקה עם המקרים האחרונים הבאים לפתחו. ניסיונו בעבר כעורך דין בפרקליטות, והיכרותו עם הגורמים במערכת המשטרית ועם צורת העבודה וההתנהלות, מעניקים לגדליהו יתרון בעבודתו עם תיקים מסוג זה, המופעלים מטעם המשטרה והפרקליטות נגד מפגינים שמימשו את זכותם הלגיטימית להביע את עמדתם השונה מזו של השלטון.

